

**TALKING NOTES ZA MHE. THOBIAS E. M. ANDENGENYE, MKUU WA
MKOA WA KIGOMA WAKATI AKIZUNGUMZA NA WAJUMBE WA BARAZA
LA MADIWANI LA HALMASHAURI YA WILAYA UVINZA
TAREHE 10 JUNI, 2021**

UTANGULIZI

Mhe. Jackson F. Mateso - Mwenyekiti wa Halmashauri,

Mhe. Samson Rainald Anga - Kaimu Mkuu wa Wilaya,

Mhe. Salvatory Moto Mkozi - Makamu Mwenyekiti wa Halmashauri,

Arch. Weja Lutobola Ng'olo - Mkurugenzi Mtendaji (W),

Ndg. Vallence Rutakyamirwa - Mkaguzi Mkuu wa Nje (NAOT),

Ndg. Abdul Mpilipili Kigazi - Mwenyekiti wa CCM wa Wilaya,

Ndg. Viongozi wa Vyama vya Siasa,

Ndg. Wajumbe wa Kamati ya Usalama ya Wilaya,

Wah. Madiwani,

Ndg. Watendaji katika ngazi mbalimbali,

Ndg. Wageni Waalikwa,

Ndg. Waandishi wa Habari,

Mabibi na Mabwana.

Nawasalimu kwa Jina la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania!

Mhe. Mwenyekiti wa Halmashauri,

- Natoa Shukrani kwa Uongozi wa Wilaya ya Uvinza na Halmashauri ya Wilaya Uvinza kwa Mwaliko wa kushiriki na kuzungumza na Wajumbe wa Baraza la Madiwani na Wananchi waliofika kufuatilia Mkutano huu Maalum wa kujadili **Taarifa ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa mwaka wa fedha 2019/2020.**
- Hii ni mara yangu ya kwanza kupata nafasi ya kuzungumza nanyi katika Baraza lenu tangu nilipoteuliwa kuwa Mkuu wa Mkoa wa Kigoma.
- Hili ni jambo la heshima kwangu kwani nitapata fursa ya kusikiliza namna mnavyoendesha majadiliano yenu na kuwashauri kadri itakavyohitajika wakati Mkutano ukiendelea.
- Nawapongeza kwa utekelezaji mzuri wa majukumu yenu licha ya changamoto kadhaa mnazokabiliana nazo.
- Nawashukuru nyote kwa mahudhurio yenu mazuri.

TAARIFA YA CAG KWA HESABU ZA MWAKA 2019/2020

Mhe. Mwenyekiti wa Halmashauri,

- Nimesoma Ripoti Kuu ya mwaka ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali juu ya Taarifa za Fedha za Mamlaka za Serikali za Mitaa kwa mwaka wa fedha 2019/2020 ambayo pamoja na mambo

mengine imeonesha kuwa katika mwaka wa fedha unaoishia tarehe 30 Juni 2020, Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali amekagua na kutoa hati kwa Mamlaka 185 za Serikali za Mitaa. Kati ya Mamlaka hizo 185; Halmashauri 124 sawa na asilimia 67 zilipata hati inayoridhisha, Halmashauri 53 sawa na asilimia 29 zilipata hati zenye shaka na Halmashauri 8 sawa na asilimia 4 zilipata hati mbaya.

- Kama mnavyofahamu, Halmashauri yenu ni miongoni mwa Halmashauri 6 katika Mkoa wetu zilizopata Hati yenye Shaka (zikiwa miongoni mwa Halmashauri 53 zilizopata Hati hiyo nchini, sawa na asilimia 29) na hivyo kututia doa kama Mkoa. Halmashauri nyingine ni; Halmashauri ya Manispaa Kigoma/Ujiji, Halmashauri ya Mji Kasulu, Halmashauri ya Wilaya Buhigwe, Halmashauri ya Wilaya Kakonko na Halmashauri ya Wilaya Kasulu.
- Halmashauri yenu pia ni miongoni mwa Halmashauri zilizofanyiwa Ukaguzi Maalum katika kipindi cha mwaka 2019/2020 (Ukaguzi huo ni wa mwaka wa fedha 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019 na 2019/2020 hadi tarehe 30 Aprili, 2020). Baadhi ya mapungufu yaliyobainika yamejumuishwa katika Ripoti Kuu ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa mwaka 2019/2020.

- Mdhhibiti na Mkgaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali amebainisha msingi wa Halmashauri yenu kupata Hati yenye Shaka kuwa ni;

- **Kutokutenga hasara ya mbeleni kutokana na mapato yaliyokusanywa lakini hayakupelekwa benki, sh. 264,104,000**

Maelezo Na. 27 kwenye taarifa za fedha yalionesha madai ya jumla ya sh. 264,104,000 yaliyotokana na mapato yaliyokusanywa na watumishi wa Halmashauri pamoja na mawakala wa ukusanyaji mapato kwa kutumia mashine za kukusanyia mapato papo kwa papo lakini hayakupelekwa benki/kuwasilishwa Halmashauri. Hata hivyo, Halmashauri haikutenga hasara inayoweza kujitokeza mbeleni kutokana na kiasi hicho kutowasilishwa, hivyo kupelekea madai na faida iliyoripotiwa kwa mwaka ulioishia tarehe 30 Juni 2020 kuwa zaidi kwa sh. 264,104,000.

- **Mali, mitambo na vifaa viliripotiwa vikiwa na thamani hasi ya sh. 16,494,000**

Maelezo Na. 30 kwenye taarifa za fedha yalionesha thamani hasi ya mali, mitambo na vifaa ukiondoa malimbikizo ya uchakavu ya sh. 16,494,000, ikimaanisha mali na mitambo hiyo ilipunguzwa kwa kiasi cha uchakavu zaidi ya gharama zake za ununuzi.

- **Limbikizo la faida/(hasara) lilioneshwa zaidi kwa sh. 117,327,000**

Maelezo Na. 30 kwenye taarifa za fedha (mali, mitambo na vifaa) yalionesha thamani ya sh. 5,662,313,000 ya mali, mitambo na vifaa ukiondoa malimbikizo ya uchakavu ya mali na mitambo iliyohamishiwa RUWASA, hata hivyo marekebisho ya kiasi cha mali na mitambo hiyo yaliyofanyika kwenye taarifa ya mabadiliko ya mtaji kilikuwa sh. 5,544,986,000, hivyo kupelekea limbikizo la faida kuwa zaidi kwa sh. 117,327,000.

- Ninawashauri mfanye marekebisho yanayotakiwa kwenye Kitabu chenu cha hesabu ili kuondoa kasoro zote zilizojitokeza. Aidha, hakikisheni mnawasilisha Kitabu chenu pamoja na marekebisho yake kwa Mkaguzi kwa wakati.
- Pamoja na hoja hizo, Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali amebainisha mapungufu kadhaa kwenye hesabu zenu. Baadhi ya mapungufu hayo ni;
 - Halmashauri haikukusanya mapato ya jumla ya sh. 206,031,703 kutoka vyanzo mbalimbali vya mapato ya ndani. Dosari hii imebuliwa katika Ukaguzi Maalum uliofanyika kwa kipindi cha 2017/2018 hadi 2019/2020. *Nawashauri mfuatilie na kuhakikisha*

wadaiwa wote wanalipa madeni yao kwa wakati na kuchukua hatua stahiki kwa wanaoshindwa kutimiza wajibu wao wa kulipa.

- Halmashauri ilifanya Malipo ya ziada ya kazi za ujenzi yenye thamani ya sh. 353,443,477 kwa Wakala wa Majengo Tanzania. *Naelekeza jitihada za kudai fedha hizo ziongezwe ili zirejeshwe.*
- Halmashauri ina mashauri ambayo hayajafungwa kutokana na madai dhidi yake yenye thamani ya sh. 215,980,000 ambayo yanaweza kuathiri mtiririko endelevu wa kifedha. *Nashauri Halmashauri ishughulikie mashauri hayo kwa makini na kadri inavyowezekana imalize mashauri hayo nje ya Mahakama.*
- Hati za Malipo ya sh. 70,186,700 hazikuwasilishwa kwa ajili ya Ukaguzi wakati wa Ukaguzi Maalum. *Naelekeza hatua stahiki zichukuliwe dhidi ya watendaji walioshindwa kuwasilisha nyaraka hizo kwa kutokuwa makini katika utunzaji wa hati za malipo.*
- Halmashauri ilifanya Manunuzi yenye thamani ya sh. 20,845,000 bila ushindani wa bei. *Nawasisitiza kuzingatia Sheria ya Manunuzi ya Umma pamoja na Kanuni zake na kuepuka makosa ya aina hiyo.*
- Halmashauri ilinunua bidhaa na huduma zenye thamani ya sh. 130,842,718 kutoka kwa Wasambazaji wasioidhinishwa na

Wakala wa Ununuzi Serikalini (GPSA). *Nawashauri mzingatie Sheria, Kanuni na Taratibu za Manunuzi ya Umma.*

- Kukosekana kwa viambata vya malipo vyenye thamani ya sh. 59,219,959. *Nashauri mhakikishe mnaimarisha utunzaji wa nyaraka zote muhimu. Aidha, naelekeza nyaraka hizo zitafutwe na kuwasilishwa kwa Mkaguzi kwa ajili ya uhakiki.*
- *Masurufu yaliyorejeshwa baada ya kipindi kirefu sh. 39,227,200. Hoja ya aina hii ilikuwepo pia katika mwaka wa fedha 2018/2019. Nashauri muimarishe usimamizi katika utoaji wa masurufu na hatua zichukuliwe ikiwemo watumishi husika kukatwa mishahara yao pale wanapochelewa kurejesha masurufu.*
- Mapato yaliyokusanywa na wakusanya mapato bila kupelekwa benki (sh. 318,728,573). Dosari hii imeibuliwa katika Ukaguzi Maalum uliofanyika kwa kipindi cha 2017/2018 hadi 2019/2020. *Nawashauri muimarishe usimamizi wa mikataba kati ya Halmashauri na wakusanya mapato na muwafuatilie waliokusanya fedha hizo ili zipatikane na ziweze kupelekwa benki. Aidha, mnapaswa kuimarisha mfumo wa udhibiti wa ndani ili kuondokana na hoja za aina hiyo.*

- Madai ya Halmashauri yaliyokaa kwa muda mrefu (sh. 1,065,077,000). *Nashauri mchukue hatua stahiki kurekebisha hali hii ikiwemo kuongeza kasi ya kufuatilia na kukusanya madai hayo.*
 - Maduhuli yaliyokusanywa bila kupelekwa benki - sh. 59,597,985. *Nawashauri muwafuatilie waliokusanya fedha hizo ili zipatikane na ziweze kupelekwa benki. Aidha, naelekeza hatua kali zichukuliwe kwa wahusika wote.*
 - Madeni yasiyolipwa kwa muda mrefu sh. 718,651,000. *Nawashauri mjiwekee utaratibu wa kulipa madeni awamu kwa awamu na kwa yale yanayosubiri utaratibu wa HAZINA ni vyema kujiwekea utaratibu wa kuyakumbushia.*
- Taarifa kamili ya hoja zote za mwaka 2019/2020 na hoja za miaka ya nyuma (ambazo hazijafungwa) itawasilishwa na kujadiliwa katika Mkutano huu.
- Hali halisi ya utekelezaji wa mapendekezo ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa miaka ya nyuma (hadi wakati taarifa ya ukaguzi kwa mwaka 2019/2020 inatolewa) inaonesha kwamba mapendekezo **39** yalitolewa kwa Halmashauri yenu ambapo mapendekezo **10** yametetelezwa, mapendekezo **9** yako katika hatua ya utekelezaji, mapendekezo **11** yamejirudia, mapendekezo **7** hayajatekelezwa na mapendekezo **2** yamepitwa na wakati.

- Kwa upande wa maagizo ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Hesabu za Serikali za Mitaa (LAAC) hali halisi ya utekelezaji kwa miaka ya nyuma inaonesha kwamba **maagizo 3** yalitolewa kwa Halmashauri yenu ambapo hadi sasa mapendekezo yote yako katika hatua ya utekelezaji (**hakuna agizo hata moja lililotekelezwa kikamilifu**).
- Nashauri mjiwekee mkakati madhubuti wa kutekeleza mapendekezo yote ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali ya miaka ya nyuma yaliyosalia pamoja na kutekeleza maagizo yote ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Hesabu za Serikali za Mitaa (LAAC) ya miaka ya nyuma yaliyosalia.

MAELEKEZO YA NYONGEZA KUHUSU TAARIFA YA CAG

Mhe. Mwenyekiti wa Halmashauri,

- Katika Mkutano wa leo mnalo jukumu la kuwachukulia hatua za kinidhamu na kisheria Watumishi waliobainika kuhusika na vitendo vya ubadhirifu (kama wapo) na kutowajibika ipasavyo na hivyo kuiletea Halmashauri yenu hasara na hoja ambazo katika hali ya kawaida ya utendaji makini zisingepaswa kutokea. Uchukuaji huu wa hatua ulenge Watumishi wote waliohusika katika ngazi zote (ngazi za chini, kati na Makao Makuu ya Halmashauri).

- Hakikisheni mnaimarisha uwajibikaji kwenye usimamizi wa fedha na rasilimali nyingine, zingatieni taratibu za fedha na imarisheni mifumo ya udhibiti wa ndani ili kuepuka kupata Hati Isiyoridhisha.
- Nidhamu na Uadilifu kwa Watendaji ni muhimu. Watumishi wenye tabia zisizokubalika kwa mujibu wa Sheria, Kanuni na Taratibu za Uendeshaji wa Utumishi wa Umma wajirekebishe na wasiposikia wachukuliwe hatua. *Mkilea utovu wa nidhamu na utovu wa uadilifu, mtashindwa kutimiza malengo ya Halmashauri yenu ikiwemo; utoaji huduma bora kwa jamii.*
- Hakikisheni hoja za ukaguzi zinajibiwa mapema na majibu kuwasilishwa kwa Mkaguzi Mkuu wa Nje ili afanye uhakiki. Msizalishe hoja.
- Wekeni mikakati na mipango madhubuti kuhusiana na mapungufu yote yaliyojitokeza ili kuhakikisha utekelezaji wa mapendekezo yote ya ukaguzi unafanikiwa.
- Halmashauri itenge Bajeti ya kutosha ili kuweza kuwapeleka Wahasibu na Wakaguzi kwenye Mafunzo ya mara kwa mara yanayoendeshwa na wataalamu wa Ufungaji wa Hesabu ili kuweza kupata miongozo mipya na marekebisho yake (IPSAS).
- Halmashauri itoe kipaumbele katika maandalizi ya Hesabu za Mwisho kwa kuhakikisha waandaaji wanawekewa mazingira mazuri wakati wa zoezi hilo na kuwaondolea mwingiliano kati ya jukumu hilo na majukumu yao mengine ya kila siku.

MASUALA YA KUZINGATIA

Mhe. Mwenyekiti wa Halmashauri,

Masuala yafuatayo yazingatiwe:

- i. Zingatieni Sheria, Kanuni na Taratibu katika Utekelezaji wa Majukumu yenu. Katika eneo hili mnaongozwa na Kanuni za Maadili ya Madiwani na Kanuni za Maadili kwa Watumishi wa Umma. Ni utovu wa Maadili na ni uvunjaji wa Sheria kwa Wah. Madiwani na Watumishi wa Umma kutumia nafasi na Madaraka yao kujipatia Mikataba na Zabuni mbalimbali ni makosa pia kwa Viongozi na Watendaji kutumia vibaya fedha na mali nyingine za Serikali.
- ii. Zingatieni ratiba za vikao katika ngazi zote na hakikisheni Mikutano Mkuu ya Vijiji, Kamati za Maendeleo za Kata (WDCs) na Mabaraza ya Kata inafanyika. Iwapo Mikutano hiyo itafanyika kwa kuzingatia ratiba zake (na pale inapobidi kwa dharura) changamoto mbalimbali zinazowakabili Wananchi katika maeneo yenu zitapatiwa ufumbuzi.
- iii. Simamieni na hakikisheni fedha kwa ajili ya Vikundi vya Wanawake, Vijana na Walemavu zinatengwa na kutolewa kwa walengwa. Fedha hizi ni asilimia 10 ya mapato ya ndani ya Halmashauri (yasiyo ya masharti).

- iv. Fanyeni tathmini ya kina ya uwezo wa vyanzo vyenu vya mapato na wekeni mikakati inayotekelezeka ya kuimarisha na kuboresha usimamizi wa mapato ili kuongeza makusanyo ya mapato ya ndani (katika mwaka wa fedha 2019/2020 Halmashauri yenu ilikusanya mapato pungufu kwa asilimia 18 ya malengo ya mwaka). Kutokana na hali hiyo, Halmashauri yenu ilikuwa na uwezo wa kujitegemea wa **asilimia 6** tu.

Kwa lugha nyepesi ni kwamba Halmashauri yenu **ilikuwa na utegemezi kwa Serikali Kuu unaofikia asilimia 94**. *Hakikisheni mnatumia vyema Mfumo wa Kielektroniki wa Kukusanya Mapato ili muweze kukusanya fedha za kutosha kwa ajili ya kuboresha huduma za Jamii na maslahi ya Watumishi wenu.*

- v. Afisa Masuuli aimarisha na kufuatilia kwa karibu utendaji wa Kitengo cha Ukaguzi wa Ndani (kwa kutoa fedha za kutosha, mafunzo na vifaa/vitendea kazi) na kuimarisha Ufanisi wa Ukaguzi wa Ndani kama sehemu ya mfumo wa udhibiti wa ndani ya Halmashauri.
- vi. Afisa Masuuli aimarisha Kamati ya Ukaguzi (kwa kutoa fedha za kutosha, mafunzo na vitendea kazi) na ahakikishe inatimiza majukumu yake kikamilifu katika uangalizi wa mfumo ya utoaji taarifa za kifedha, taratibu za kusimamia athari zinazotokana na shughuli za kifedha, udhibiti juu ya utekelezaji wa sheria, maadili, kanuni na taratibu.

- vii. Halmashauri iboreshe mfumo wa utunzaji nyaraka, hii ikiwa ni pamoja na kutenga chumba maalum kwa ajili ya kutunzia nyaraka za fedha na manunuzi. Aidha, ateuliwe mtumishi mmoja makini atakayehusika na utunzaji wa nyaraka mbalimbali za fedha zikiwemo hati za malipo.

HITIMISHO

Mhe. Mwenyekiti wa Halmashauri,

Kwa kuhitimisha, natoa msisitizo kwamba;

- Halmashauri iimarishe usimamizi wa vyanzo vya mapato na ufuatiliaji wa makusanyo. *Kuweni wabunifu na ibueni vyanzo vipya vya mapato.*
- Zibeni mianya yote ya upotevu wa mapato na chukueni hatua za kisheria na kiutawala kwa wote watakaobainika kuhujumu ukusanyaji wa mapato. *Katika hili, hamna sababu ya kumvumilia Yeyote.*
- Imarisheni Idara ya Fedha, Kitengo cha Sheria, Kitengo cha TEHAMA, Kitengo cha Ukaguzi wa Ndani na Kitengo cha Manunuzi kwa kuwasiliana na Mamlaka ili waweze kuletwa Watumishi wa kutosha na wenye sifa stahiki za kielimu na kimaadili.
- Boresheni utoaji huduma na tatueni kero za Wananchi kwa wakati. *Hapa ninawaomba Wah. Madiwani mjiwekee utaratibu wa kutenga siku moja*

kwa wiki kusikiliza kero na Malalamiko ya Wananchi katika Maeneo yenu na kuyatafutia ufumbuzi.

- Endeeleni kutenga fedha za mapato ya ndani na kuzipeleka kuchangia utekelezaji wa miradi ya Maendeleo kwa kuzingatia kiwango kilichowekwa.
- Imarisheni Uwezo wa Wakuu wenu wa Idara na Vitengo kwa kuwawekea utaratibu wa kupata Mafunzo kazini kuhusu masuala ya Menejimenti.

Akhsanteni kwa Kunisikiliza.